

Брюксел, 26.8.2016 г.
COM(2016) 542 final

**ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА И
ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ**

**за прилагането на Директива 2008/52/ЕО на Европейския парламент и на Съвета
относно някои аспекти на медиацията по гражданскоправни и търговскоправни
въпроси**

1. ВЪВЕДЕНИЕ

1.1. Цел

Директива 2008/52/ЕО относно някои аспекти на медиацията по гражданскоправни и търговскоправни въпроси¹, включително в областта на семейното право, има за цел да улесни достъпа до алтернативно разрешаване на спорове и да насърчи приятелското уреждане на спорове посредством насърчаване използването на медиация и осигуряване на балансирано съотношение между медиацията и съдебното производство. Тя се прилага при презгранични спорове по гражданскоправни и търговскоправни въпроси и трябваше да бъде транспонирана в националното законодателство до 21 май 2011 г. Настоящата оценка на прилагането на директивата се извършва в съответствие с член 11 от директивата.

Целта да се осигури по-добър достъп до правосъдие, като част от политиката на Европейския съюз за създаване на пространство на свобода, сигурност и правосъдие, включва достъп както до съдебни, така и до извънсъдебни способности за разрешаване на спорове. Медиацията може да предостави икономично и бързо извънсъдебно разрешаване на спорове по гражданскоправни и търговскоправни въпроси посредством процедури, пригодени за нуждите на страните. Съществува по-голяма вероятност страните доброволно да спазват споразуменията, постигнати в резултат на медиация. Тези ползи са още по-видими в презгранични ситуации.

Медиацията обикновено е от полза при гражданскоправни и търговскоправни въпроси, но трябва да се подчертае нейната особена важност в областта на семейното право. Медиацията може да създаде конструктивна атмосфера за дискусии и да осигури почтени отношения между родителите. Нещо повече, често приятелските решения са трайни и могат да се отнасят не само до основното местопребиваване на детето, но и до договорености за посещения или споразумения относно издръжката на детето.

1.2. Контекст

Директивата е първата мярка за насърчаване на медиацията при разрешаване на спорове по гражданскоправни и търговскоправни въпроси изобщо. След приемането на Директивата на равнището на ЕС беше извършена допълнителна работа, свързана с медиацията:

- От 2012 г. насам подобряването на качеството, независимостта и ефективността на съдебната система е основна тема на европейския семестър. Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието осигурява информация, която се взема предвид в контекста на европейския семестър и помага на държавите членки да подобрят ефективността на своите съдебни системи. Информационното табло съдържа и данни за дейностите, предприети от държавите членки за насърчаване на доброволното използване на способности за алтернативно разрешаване на спорове. Комисията насърчава събирането и споделянето на информация относно практиките и методите за насърчаване на доброволното използване на алтернативно разрешаване на спорове. Насърчаването на алтернативното разрешаване на спорове включва специално

¹ ОВ L 136, 24. 5.2008 г., стр. 3.

разработена реклама (брошури, информационни сесии), събирането и публикуването на данни, както и оценката на ефективността на методите за APC и на наличието на правна помощ за APC².

- В рамките на *Европейската съдебна мрежа по граждански и търговски дела* работна група разработи набор от препоръки, насочени към засилване на използването на семейната медиация в презграничен контекст, по-специално в случаите на отвлечане на деца. Беше създаден отделен раздел на *Европейския портал за електронно правосъдие*, посветен на трансграничната семейна медиация³, за да се предоставя информация относно националните системи за медиация.
- Освен това чрез своята *програма „Правосъдие“*⁴ Комисията съфинансира различни проекти, свързани с насърчаването на медиацията и обучението на съдии и практикуващи юристи.
- На последно място, с Директива 2013/11/ЕС за алтернативно решаване на потребителски спорове (Директивата за APC за потребители)⁵ и Регламент (ЕС) № 524/2013 относно онлайн решаване на потребителски спорове (Регламентът за ОРС за потребители)⁶ се гарантира, че потребителите могат да се обърнат към качествени структури за алтернативно решаване на спорове за всички видове спорове, произтичащи от договори с търговци, и се създава онлайн платформа за целия ЕС за потребителски спорове, които възникват при онлайн сделки с търговци (<https://webgate.ec.europa.eu/odr/main/index.cfm?event=main.home.show&lng=BG>).

1.3. Източници на информация

Настоящият доклад се основава на информация, събрана от различни източници:

- През 2013 г. беше проведено проучване относно транспонирането на Директивата⁷. То беше актуализирано през 2016 г.⁸.
- Работна група в рамките на *Европейската съдебна мрежа по граждански и търговски дела* изготви през 2014 г. документ относно насърчаването на международната семейна медиация при случаи на международно отвлечане на деца.

² Вж. http://ec.europa.eu/justice/effective-justice/files/justice_scoreboard_2016_bg.pdf

³ https://e-justice.europa.eu/content_crossborder_family_mediation-372-bg.do?init=true

⁴ Вж. за повече информация: http://ec.europa.eu/justice/grants1/programmes-2014-2020/justice/index_en.htm

⁵ OJ L 165, 18.6.2013 г., стр. 63.

⁶ OJ L 165, 18.6.2013 г., стр. 1.

⁷ <http://bookshop.europa.eu/bg/study-for-an-evaluation-and-implementation-of-directive-2008-52-ec-the-mediation-directive--pbDS0114825/>

⁸ <http://bookshop.europa.eu/bg/study-for-an-evaluation-and-implementation-of-directive-2008-52-ec-the-mediation-directive--pbDS0216335/>

- Резултатите от проучването и опитът на държавите членки при прилагането на Директивата бяха разисквани на среща на *Европейската съдебна мрежа по граждански и търговски дела* през юли 2015 г.
- И на последно място, от 18 септември до 18 декември 2015 г. беше проведена обществена онлайн консултация⁹. Бяха подадени 562 отговора от заинтересовани лица, медиатори, съдии, адвокати, други практикуващи юристи, преподаватели, организации, публични органи и държави членки.

2. ОБЩА ОЦЕНКА

Оценката показва, че като цяло Директивата е осигурила европейска добавена стойност. Изпълнението на Директивата за медиацията е оказало значително въздействие върху законодателството на няколко държави членки посредством повишаване на осведомеността относно предимствата на медиацията сред националните законодатели. Степента на въздействието на Директивата в държавите членки варира в зависимост от съществуващото ниво на техните национални системи за медиация:

- В 15 държави членки вече е съществувала цялостна система за медиация преди приемането на Директивата. В тези държави членки Директивата е допринесла за ограничени промени в тяхната система или не е довела до промени.
- В 9 държави членки са съществували разпръснати правила, уреждащи медиацията, или медиацията в частния сектор се е основавала на саморегулиране. В тези държави членки транспонирането на Директивата е довело до приемането на съществени промени в съществуващата рамка в областта на медиацията.
- 4 държави членки са приели системи за медиация за първи път благодарение на транспонирането на Директивата. В тези държави членки Директивата е довела до създаването на подходящи законодателни рамки, регулиращи медиацията.

Там, където транспонирането на Директивата е довело до приемането на съществени промени в съществуващата рамка в областта на медиацията или до въвеждането на цялостна система за медиация, е направена важна стъпка напред в насърчаването на достъпа до алтернативно разрешаване на спорове и постигането на балансирано съотношение между медиацията и съдебното производство.

Въпреки това, бяха установени някои трудности по отношение на функционирането на националните системи за медиация в практиката. Тези трудности са свързани основно с липсата на „култура на медиация“ в държавите членки, недостатъчното познаване на начините за разрешаване на презгранични случаи, ниското ниво на информираност относно медиацията и функционирането на механизмите за контрол на качеството при медиаторите. Някои от респондентите в обществената консултация са посочили, че медиацията все още не е достатъчно позната и е необходима „промяна в културата“, за да се осигури доверието на гражданите в медиацията. Те също така подчертават, че съдиите и съдилищата все още не са склонни да насочват страните към медиация.

Респондентите в обществената консултация признават важната роля на медиацията не само при търговските спорове, но и по-специално в областта на семейното право

⁹ http://ec.europa.eu/justice/newsroom/civil/opinion/150910_en.htm

(особено при производства, отнасящи се до упражняването на родителски права, правото на лични отношения и случаи на отвлечения на деца).

3. СПЕЦИФИЧНИ ЕЛЕМЕНТИ НА ОЦЕНЯВАНЕТО

3.1. Статистически данни относно медиацията

Проучването и обществената консултация показват, че е много трудно да се получат подробни статистически данни относно медиацията и преди всичко относно медиацията по презгранични спорове, например за броя случаи на медиация, средната продължителност и процента на успеваемост на производствата по медиация. По-специално, няма изчерпателни и съпоставими данни за юрисдикции като цяло. Все пак в хода на консултацията много медиатори предоставиха данни относно собствената си дейност, по-конкретно относно броя на проведените производства по медиация и процента на успеваемост, който често е впечатляващ. Други посочиха, че процентът на успеваемост зависи от броя на страните, предмета на спора и конкретната ситуация — фактори, които според тях оказват влияние и върху продължителността на производството. Други изразиха съжаление от факта, че без надеждна база данни е много трудно да се популяризират медиацията и нейната ефективност и да се спечели доверието на обществото. Като цяло, респондентите изглежда са съгласни, че при медиацията се постига значителна икономия на разходите при широк спектър от гражданскоправни и търговскоправни спорове и в много случаи значително се съкращава времето, необходимо за решаване на спора.

Макар да се признава, че поради „неофициалния“ характер на медиацията в сравнение с официалните съдебни производства е по-трудно да се получат подробни данни относно медиацията, в същото време една по-солидна основа от данни би била от съществено значение за по-нататъшно насърчаване на използването на медиацията. *Европейската съдебна мрежа по граждански и търговски дела* започна работа за подобряване на събирането на данни в национален мащаб относно прилагането на актовете на Съюза в областта на гражданскоправните и търговскоправните въпроси, включително на Директива 2008/52/ЕО.

3.2. Приложно поле (член 1, параграф 2)

Почти всички държави членки са разширили приложното поле на своите мерки за транспониране на Директивата, за да включват освен презгранични, също и национални случаи. Само 3 държави членки са предпочели да транспонират Директивата по отношение само на презграничните случаи, като използват определението за понятието „презграничен“ от Директивата. Разширяването на приложното поле до вътрешните случаи трябва да се приветства, тъй като броят им далеч надвишава този на презграничните случаи. По този начин правилата на Директивата надхвърлят нейното приложно поле, в полза на потребителите на медиацията. Обхващането и на вътрешните случаи показва също така, че държавите членки като цяло искат да третираат вътрешните и презграничните случаи по един и същ начин. Като се има предвид съдържанието на правилата на Директивата, действително няма причина да се прави разлика между двата вида случаи.

Освен това трябва да се отбележи, че макар на практика да изглежда, че семейното

право е областта, в която медиацията се използва в най-голяма степен, Директивата се прилага за всички гражданскоправни и търговскоправни въпроси. Една област, в която медиацията остава слабо развита, е производството по несъстоятелност. Следва да се припомни, че в своята Препоръка за нов подход към фалита и несъстоятелността на предприятията Комисията насърчава назначаването на медиатори от съдилищата в случаите, при които те считат, че това е необходимо, за да се подпомогнат длъжника и кредиторите при успешното провеждане на преговорите по плана за реструктуриране.

3.3. Механизми за контрол на качеството (член 4, параграф 1)

3.3.1. Кодекси за поведение

Приемането на кодекси за поведение на национално равнище се възприема от заинтересованите страни като важен инструмент за гарантиране на качеството на медиацията. 19 държави членки изискват разработването и спазването на кодекси за поведение, докато в други държави членки субектите, предоставящи услуги по медиация, определят свои собствени етични кодекси. В някои случаи държавите членки са надхвърлили минималните изисквания на Директивата, като са направили спазването на кодекси за поведение задължително за медиаторите и организациите, предоставящи услуги по медиация. *Европейският кодекс за поведение на медиаторите*¹⁰ играе ключова роля в този контекст, защото се използва пряко от заинтересованите страни или е вдъхновил изготвянето на национални или секторни кодекси. В някои държави членки спазването на Европейския кодекс е предписано от закона, докато в други кодексът се прилага на практика без законово предписание. Повечето заинтересовани страни са изразили мнението, че насърчаването на разработването и спазването на доброволни кодекси за поведение от медиаторите и организациите, предоставящи услуги по медиация, изисквано от Директивата, е ефективно. Следователно изглежда, че, що се отнася до кодексите за поведение, транспонирането на Директивата като цяло е задоволително.

3.3.2. Стандарти за качество за предоставянето на услуги по медиация

18 държави членки имат правила, отнасящи се до механизмите за контрол на качеството на предоставяните услуги по медиация. Повечето държави членки имат задължителни процедури за акредитация на медиатори и водят регистри за медиаторите. В случаите, когато законодателството не предвижда регистри или процедури за акредитация, организациите, предоставящи услуги по медиация, обикновено са създали свои собствени. В момента съществува голямо разнообразие от механизми за контрол на качеството в ЕС.

При консултацията голям брой респонденти, сред които особено много медиатори, са изразили подкрепа за разработването на стандарти за качество за целия ЕС за предоставяне на услуги по медиация. Не е изразена обаче почти никаква подкрепа от държавите членки.

Респондентите, които подкрепят разработването на стандарти за качество за цяла Европа, се разделят на застъпници на единни стандарти за целия ЕС, които те считат за необходими, за да се насърчи още повече възприемането на медиацията, и застъпници

¹⁰ http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_code_conduct_bg.pdf

на минимални стандарти, които да гарантират съгласуваност, но същевременно да дават възможност да се вземат предвид местните разлики в културата на медиация. Други подчертават, че европейските стандарти трябва да се основават на най-високите съществуващи национални стандарти, за да не станат продукт на най-малкия общ знаменател.

Респондентите, които са против разработването на общоевропейски стандарти за качество, твърдят, че такива стандарти не са необходими за успеха на медиацията, че националните стандарти са твърде различни, че разработването на тези стандарти следва да се остави на държавите членки или че саморегулирането на всеки национален пазар е достатъчно. Те също така подчертават, че държавите членки имат значителни културни и правни различия по отношение на разрешаването на спорове, които влияят на начина, по който страните използват медиация. Уеднаквяването би ограничило избора на потребителите и би довело до спорове. Европейският съюз в най-добрия случай следва да насърчава и улеснява обмена на добри практики.

С оглед на нежеланието на държавите членки за задължителни за целия ЕС стандарти за качество, но също и на значителната подкрепа от заинтересованите страни, вероятно като една следваща стъпка може да бъде предоставено финансиране от ЕС за разработването по инициатива на заинтересованите страни на стандарти за качество за целия ЕС за предоставяне на услуги по медиация в контекста на работата на Европейския комитет по стандартизация (CEN), въз основа на Регламент (ЕС) № 1025/2012 относно европейската стандартизация, например за споразумение от работния форум на Европейския комитет по стандартизация (CWA). Независимо от факта, че по принцип работата на CWA трябва да бъде движена изцяло от пазара, такова финансиране е възможно, ако се счита за „необходимо и подходящо за подкрепа на законодателството и политиките на Съюза“¹¹.

3.4. Обучение на медиатори (член 4, параграф 2)

17 държави членки насърчават обучението или го уреждат частично или по-подробно в националното си законодателство. Повечето държави членки уреждат първоначалното обучение на медиатори и го правят задължително, като надхвърлят минималните изисквания на директивата. Много от тях налагат и изискване за допълнително обучение. В държавите членки, в които обучението не е регулирано, организациите, предоставящи услуги по медиация, обикновено осигуряват обучение на доброволни начала.

В консултацията голяма част от респондентите са посочили, че насърчаването на първоначалното и допълнителното обучение на медиатори, изисквано от Директивата, е било ефективно. Други подчертават нивата на несъответствие и разминаване между различните държави членки по отношение на създаването, признаването, растежа и развитието на професията на медиатора. По тяхно мнение в областта на обучението и установяването на стандарти има някои допирни точки, но са малко полезните взаимодействия между различните юрисдикции. Те смятат, че обучението на медиаторите в цяла Европа се различава значително по отношение на изисквания хорариум и съдържанието на обучението.

¹¹ Вж. член 15, параграф 1, буква а) от Регламент (ЕС) № 1025/2012, ОВ L 316, 14.11.2012 г., стр. 12.

В случаите, свързани с медиация по семейноправни въпроси, *Европейската съдебна мрежа по граждански и търговски дела* е подчертавала значението за гражданите на достъпа до медиатори, които са обучени специално в областта на международната семейна медиация и случаите на отвлечения на деца.

С цел по-нататъшно насърчаване на обучението на медиатори Комисията ще продължи да съфинансира редица проекти, свързани с обучение по медиация, чрез своята програма „*Правосъдие*“.

3.5. Насочване към медиация (член 5, параграф 1)

Всички държави членки предвиждат възможност съдът да прикани страните да използват медиация или поне да присъстват на информационна среща относно използването на медиацията. В някои държави членки участието в такива информационни срещи е задължително, по инициатива на съдията (например в Чешката република) или във връзка с конкретни спорове, предвидени от закона, като например семейноправни въпроси (Литва, Люксембург и Англия и Уелс). Някои държави членки изискват адвокатите да информират клиентите си за възможността да използват медиация или в молбите до съда да се посочва дали е направен опит за медиация или дали има някакви причини, поради които не може да се направи такъв опит. В някои държави членки са били разработени схеми за медиация, за да се отговори на изискванията на специфични производства, например когато се прилагат строги срокове. В Нидерландия например съдията в досъдебната фаза обсъжда най-вече възможността за презгранична медиация с родителите, които искат да започнат медиация при случаи на отвлечане на деца от родители. Презграничната медиация започва в деня след предварителното изслушване и приключва в рамките на три дни. В случай на успех резултатите незабавно се представят на съдията, който разглежда делото. В Обединеното кралство по всяко време на съдебното производство съдиите трябва да преценяват дали за разрешаването на спора не би била целесъобразно използването на система за алтернативно разрешаване на спорове, включително медиация. В такива случаи съдията приканва страните да отнесат спора си до тази система.

Значително мнозинство от заинтересованите страни оценяват практиките, насочени към поощряване на страните да използват медиация, като неефективни. Те посочват, че такива покани се отправят твърде рядко, защото съдиите не познават или не се доверяват на медиацията. Респондентите, които са оценили практиките като ефективни, посочват главно областта на семейното право.

От горното изложение проличава, че практиките за стимулиране на страните да използват медиация, с изключение на някои специфични случаи, посочени по-горе, все още като цяло са незадоволителни. Поради това трябва да бъдат положени допълнителни усилия на национално равнище, съобразени със съответните системи за медиация. Респондентите изтъкват следните мерки в националното законодателство като особено полезни: изискването страните да посочват в своите молби до съда дали е бил направен опит за медиация, което ще напомни не само на съдиите, които разглеждат молбите до съда, но и на адвокатите, които съветват страните, за възможността за използване на медиация; задължителните информационни срещи в

рамките на съдебното производство и задължението за съда да разглежда възможността за медиация на всеки етап от съдебното производство, по-специално в областта на семейното право.

3.6. Законодателство, съгласно което медиацията е задължителна или подлежи на стимули или санкции (член 5, параграф 2)

От проучването проличава, че в 5 държави членки медиацията е задължителна в някои специфични случаи. Например в Италия медиацията е задължителна при много и различни видове спорове, в Унгария и Хърватия — при някои семейноправни въпроси.

Много държави членки насърчават използването на медиация чрез предоставяне на финансови стимули за страните. 13 държави членки предоставят финансови стимули за медиация чрез намаляване или пълно възстановяване на таксите и разноските за съдебни производства, ако бъде постигнато споразумение чрез медиация по време на спряно съдебно производство. В Словакия например се възстановяват 30, 50 или 90 % от съдебни такси, в зависимост от това в коя фаза на производството е постигнато споразумение чрез медиация. В някои държави членки самата медиация се предлага безплатно или на ниски цени, в зависимост от икономическото състояние на страните.

Съществуват и финансови стимули под формата на правна помощ. Държавите членки прилагат различни правила за различните видове спорове или процеси по медиация. В Германия например винаги се полага правна помощ за съдебна медиация, но тя е ограничена по отношение на извънсъдебната медиация. В Словения тя се полага само за съдебна медиация. В Люксембург правна помощ е на разположение за съдебна медиация и семейна медиация, провеждани от сертифициран медиатор. В Италия правна помощ е на разположение за задължителната медиация. В този контекст трябва да се подчертае, че член 10 от Директива 2003/8/ЕО разширява приложното поле на правото на правна помощ при презгранични спорове до извънсъдебни процедури, включително медиация, ако законът изисква страните да ги използват или ако страните по спора бъдат задължени от съда да прибегнат до тях.

5 държави членки налагат санкции като средство да се насърчи използването на медиация. В Унгария има санкции за страните, които, след като са сключили споразумение, постигнато в резултат от медиация, въпреки това се обръщат към съда или не изпълняват задълженията, поети по силата на споразумението в резултат от медиация. В Ирландия се прилагат санкции за необоснован отказ да се обмисли медиация. В Италия на спечелилата страна в съдебното производство не се възстановят разноски, ако преди това тя е отхвърлила предложение за медиация със същите условия като съдебното решение. Санкции съществуват също и в случаите, в които медиацията е задължителна, но страните не се възползват от нея, а вместо това се обръщат към съда. В Полша съдът може да задължи една от страните, която по-рано се е съгласила на медиация, но отказва да участва в нея без основания, да заплати съдебните разноски, независимо от изхода на делото. В Словения съдът може да осъди страна, която без основание отхвърля насочването на случая за извънсъдебна медиация, да плати всички или част от съдебните разноски на ответната страна.

Спорен е въпросът дали медиацията следва да бъде задължителна или не. Някои заинтересовани страни заключават, че липсата на задължителна медиация пречи на

популяризирането на медиацията¹². Други обаче смятат, че по самото си естество медиацията може да бъде само доброволна, за да функционира правилно, и че ако ѝ бъде придаден задължителен характер, тя ще загуби своята привлекателност спрямо съдебното производство.

Важно е да се напомни, че задължителната медиация засяга упражняването на правото на ефективни правни средства за защита пред съд, залегнало в член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз.

Мнозинството от заинтересованите страни подкрепят подход към медиацията, който е задължителен в по-голяма степен. Мнозинството от държавите членки и представителите на академичните среди обаче са против. Сред онези, които подкрепят подход, който е задължителен в по-голяма степен, една група респонденти препоръчва медиацията да бъде задължителна за някои категории случаи (като например търговски дела, семейноправни въпроси, трудовоправни въпроси или искове с малък материален интерес). По-малка е подкрепата за това медиацията да стане задължителна за всички видове случаи.

По принцип се наблюдава слаба подкрепа за санкциониране на липсата на използване на медиация, въпреки че има известна подкрепа за присъждане на разноските на страни, които отхвърлят медиацията без основание. Стимулирането на страните да използват медиация като цяло е получило повече подкрепа. Примери за полезни стимули, посочени от респондентите, са по-ниски съдебни такси за страните, които са направили опит за медиация преди подаването на иска, ефективни и привлекателни фискални облекчения, безплатна медиация или поне финансова подкрепа за услугите по медиация от страна на държавата.

Използването на стимули изглежда е полезно за мотивирането на страните да използват медиация. Разходите, свързани с разрешаването на спор, са важен фактор за страните, когато решават дали да направят опит за медиация или да се обърнат към съда. Ето защо финансовите стимули, които правят използването на медиация по-привлекателно за страните от икономическа гледна точка от това да прибегват до съдебни процедури, могат да се считат за най-добрите практики. Може да се обмисли възможността за налагането на медиация в рамките на съдебното производство в случаите, когато — поради естеството на своята връзка — страните могат да има причини за многократни неразбирателства или дори съдебни спорове, както например при някои семейни въпроси (например правото на лични отношения с деца) или при съседски спорове. Следва да се подчертае, че и в тези случаи трябва да бъде зачитано правото на достъп до съдебната система, което е гарантирано от член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз.

В светлината на гореизложеното член 5, параграф 2 от Директивата може да се счита за целесъобразен.

¹² Вж. проучването на Европейския парламент „*Rebooting the mediation directive*“: [http://www.europarl.europa.eu/thinktank/bg/document.html?reference=IPOP-JURI_ET\(2014\)493042](http://www.europarl.europa.eu/thinktank/bg/document.html?reference=IPOP-JURI_ET(2014)493042)

3.7. Изпълняемост на споразумения, постигнати чрез медиация (член 6)

Всички държави членки предвиждат изпълнителна сила на споразуменията, постигнати в резултат от медиация, както е предписано от директивата. Някои държави членки са надхвърлили изискванията на директивата: в Белгия, Чешката република, Унгария и Италия не се изисква изрично съгласието на всички страни по спора, за да може да се подаде молба за придаване на изпълнителна сила на споразумението, постигнато в резултат от медиация. В Гърция и Словакия молба за придаване на изпълнителна сила може да бъде подадена от една от страните без изрично съгласие от другите страни. Съгласно полското право чрез подписването на споразумението страните дават съгласието си за искане на одобрението на съда за придаване на изпълнителна сила на споразумението.

Може да има изключения от общата изпълняемост на споразуменията, постигнати в резултат от медиация. Такива изключения може да има, например когато споразумението е в противоречие с общественения ред или с интересите на децата при семейни спорове.

Мнозинството от заинтересованите страни считат практиките във връзка с изпълняемостта на споразуменията, постигнати чрез медиация, за ефективни. Те твърдят, че необходимостта от принудително изпълнение на спогодба, произтичаща от медиация, възниква изключително рядко. По тяхно мнение поради самото естество на медиацията е вероятно страните, които са дали одобрението си, да спазват споразумението. Някои от респондентите, които считат практиките за неефективни, са на мнение, че всички споразумения, постигнати чрез медиация, трябва да бъдат изпълними, независимо от волята на страните. Действително, за да се гарантира ефективността на медиацията, най-добра практика може да представлява предоставянето на възможност на едната страна да поиска придаване на изпълнителна сила на споразумението дори без изричното съгласие на другата страна.

3.8. Поверителен характер на медиацията (член 7)

Поверителният характер на медиацията е защитен във всички държави членки, както се изисква от директивата, следователно директивата е била транспонирана правилно. Някои държави членки са надхвърлили изискванията на директивата и са въвели по-строги правила. Така например, в Малта медиаторите нямат право да оповестяват дали по време на медиацията е постигнато споразумение и тази информация може да бъде разкривана само ако страните изрично дадат съгласие за това в писмена форма.

Голям брой заинтересовани страни считат практиките по отношение на поверителния характер на медиацията за ефективни. Няколко респонденти обаче посочват проблема, че въпреки че медиаторите имат задължение за поверителност, за тях не съществува общо право на отказ за даване на показания, както за други юридически професии, например адвокати. Въпреки това няма индикации, че от гледна точка на практиката член 7 не защитава в достатъчна степен поверителността на медиацията.

3.9. Последници от медиацията за давностните срокове (член 8)

Всички национални закони гарантират, че страните, които избират медиацията, в последствие няма да бъдат възпрепятствани да образуват съдебно производство поради изтичане на давностните срокове по време на процедурата по медиация. Следователно

в това отношение директивата е била транспонирана правилно.

Спирането на давностните срокове е особено важно в случаите, когато се прилагат кратки срокове в рамките на съдебното производство, например при производството за връщане на дете в контекста на отвличането на деца от родители.

Голям брой заинтересовани страни считат практиките по отношение на спирането на давностните срокове по време на процеса на медиацията за ефективни. Някои измежду тях са подчертали, че в техните юрисдикции това е било гарантирано благодарение на транспонирането на директивата в националното законодателство.

3.10. Информация за обществеността (член 9)

13 държави членки са включили задължението да се разпространява информация за медиацията в националното си законодателство. Приети са разнообразни мерки за информиране на гражданите и предприятията за медиацията (например онлайн информация на уебсайтовете на компетентните национални органи, публични конференции, кампании за популяризиране, телевизионни клипове, радиопредавания, плакати и др). Във всички държави членки информация за предимствата на медиацията и полезна практическа информация за разностите и процедурата се предоставя и от асоциации на медиаторите, адвокатски колегии или от самите медиатори.

Въпреки това проучването показва, че информираността относно медиацията продължава да е слаба и че все още съществува недостиг на информация за потенциалните страни. Това се отразява негативно върху ефективността на услугите по медиация, както е потвърдено от заинтересованите страни в 18 държави членки. Недостиг на информация съществува не само за страните, но също така и за практикуващите юристи; това представлява допълнителна пречка за потенциално широкото използване на медиацията в поне 10 държави членки. При консултацията мнозинството от респондентите са оценили предоставянето на информация за широката общественост като неефективно. Сред онези, които го считат за ефективно, много са посочили като най-ефективна информацията, предоставена в интернет например от съдилищата, министерствата, организациите, предоставящи услуги по медиация, или търговските камари. Други споменати ефективни механизми са информационни брошури, лични посещения на съда или информационни събития като дни на медиацията.

Европейската комисия съфинансира проекти във връзка с насърчаването на медиацията чрез своята програма „Правосъдие“. В допълнение, на уебсайта на *Европейския портал за електронно правосъдие*¹³ има значителен обем налична информация относно системите за медиация на държавите членки и информация за контакти. Следва да се проучи чрез *Европейската съдебна мрежа по граждански и търговски дела* как знанието за наличната информация може да се разпространи допълнително.

¹³ https://e-justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-bg.do?init=true

4. ЗАКЛЮЧЕНИЯ

Директивата за медиацията беше въведена с цел да се улесни достъпът до алтернативно разрешаване на спорове, да се насърчи приятелското уреждане на спорове и да се осигури предвидима правна рамка за страните, които използват медиацията. Тази стратегическа цел остава валидна както днес, така и за в бъдеще: медиацията може да помогне да се избегнат ненужни съдебни спорове за сметка на данъкоплатците и да се намалят времето и разходите, свързани със съдебните производства. В дългосрочен план тя може да създаде култура на разрешаване на спорове извън съдебната зала, при която няма победители и губещи, а партньори. С Директивата за медиацията бяха въведени различни начини за насърчаване на приятелското уреждане на презгранични спорове по гражданскоправни и търговскоправни въпроси и беше предоставена европейска рамка за медиацията като форма за извънсъдебно или алтернативно разрешаване на спорове.

Въз основа на проучването, на обществената онлайн консултация и на дискусиата с държавите членки в *Европейската съдебна мрежа по граждански и търговски дела* може да се направи заключението, че транспонирането на Директивата за медиацията е произвело значително въздействие върху законодателството на много държави членки. Отделно от определянето на някои основни изисквания за използването на медиация при презгранични спорове, свързани с гражданскоправни и търговскоправни въпроси, директивата е дала тласък на по-широкото разпространение на медиацията също и в чисто национален контекст в целия ЕС. Това се дължи по-специално на факта, че повечето държави членки са разширили приложното поле на своите мерки за транспониране на Директивата, за да включват и национални случаи. Като цяло Директивата е осигурила европейска добавена стойност чрез повишаване на осведомеността сред националните законодатели относно предимствата на медиацията, чрез въвеждане на системи за медиация или чрез задействане на разширяването на съществуващите системи за медиация.

Степента на въздействието на Директивата в държавите членки варира в зависимост от съществуващото ниво на техните национални системи за медиация. Трудностите във връзка с функционирането на националните системи за медиация в практиката са свързани основно с традицията на състезателно производство в много държави членки и често ниското ниво на информираност относно медиацията и функционирането на механизмите за контрол на качеството.

Оценката показва, че на този етап не съществува необходимост от преразглеждане на Директивата, но че нейното прилагане може допълнително да се подобри:

- Държавите членки следва, когато е необходимо и целесъобразно, да увеличат усилията си за популяризиране и насърчаване използването на медиация чрез различните средства и механизми, предвидени в Директивата и разгледани в настоящия доклад. По-специално, трябва да се положат допълнителни усилия на национално равнище, за да се увеличи броят на случаите, в които съдилищата приканват страните да използват медиация, за да решат спора си. Следните примери могат да се разглеждат като най-добри практики в това отношение: изискванията за страните да посочват в своите молби до съда дали е бил направен опит за медиация; по-специално по семейноправни въпроси, задължителните информационни срещи в рамките на съдебното производство и задължението за съдилищата да разглеждат възможността за медиация на всеки

етап от съдебното производство; финансовите стимули, които правят икономически по-привлекателно за страните да използват медиация, вместо да прибегва до съдебни процедури; осигуряването на изпълняемост, без непременно да е необходимо съгласието на всички страни по споразумението.

- Комисията ще продължи да съфинансира проекти, свързани с медиацията, чрез своята програма „Правосъдие“. Тя също така по принцип е отворена към предоставянето на финансиране от ЕС за разработването по инициатива на заинтересованите страни на общоевропейски стандарти за качество за предоставяне на услуги по медиация. Освен това Комисията ще продължи да се консултира с *Европейската съдебна мрежа по граждански и търговски дела* с цел допълнително да се насърчава използването на медиацията, например за да се получи една по-стабилна основа от данни за използването на медиацията и да се повиши информираността на обществеността, по-конкретно относно наличната информация на уебсайта на *Европейския портал за електронно правосъдие* относно системите за медиация на държавите членки.